

שייקצצו" נתכוין להקדיש היום, ונתכוין גם להקדישן שוב לאחר שיפדם; אם כן תפשוט ממשנתנו הא דבעי רב הושעיא: (1)

היות והאומר לאשתו התקדשי לי לאחר שאגרשיך, אין היא מקודשת, שזה בכלל דבר שלא בא לעולם, שהרי היום אין הוא יכול לקדשה לו שכבר מקודשת היא לו, וכל שאינו יכול לעשות היום, אינו יכול לעשות למחר –

יתיב⁽¹⁰⁾ [יושבים הין] רבי אבין ורבי יצחק ברבי, קמיה [לפנין] דרבי ירמיה, וקא מנמנמ רבי ירמיה.

ויתבי אמוראים אלו וקאמרי: לבר פדא⁽¹¹⁾ דאמר [לעיל בתחילת הסוגיא בפירוש משנתנו]: האומר "נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו" ופדאן, הרי אלו חוזרות וקדושות.

א-ל והיינו משום שבתחילת ההקדש כשאמר "עד

ב. הרא"ש פירש את דברי הגמרא באופן אחר: שאני הכא דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, וחייב לקיים דבריו כאילו נדר, דכתיב: מוצא שפתך תשמור, ולא מצי למיהדר ביה, וראה מה שכתב ב"קרן אורה" על דברים אלו.

ג. ב"קרן אורה" בתוך דבריו כתב פירוש אחר בגמרא: כיון שכל טעמו של רבי יוחנן הוא משום "אתי דיבור ומבטל דיבור", אם כן באמירה להקדש שהיא כמסירה, חשוב זה כמעשה, שלא אתי דיבור ומבטלו.

10. נראה דצריך לומר "יתוב" או "יתבי" שאלו מתייחסים לישיבת הרבים.

11. לעיל בתחילת הסוגיא הובאו שתי שיטות בביאור מחלוקתם של בר פדא ועולא, אם נחלקו רק בדין "קדושה לא פקעה בכדי", וכאשר היא שיטת הרשב"א, או שנחלקו גם אם "פדאן חוזרות וקדושות" כשיטת החכם הגדול רבי משה קרטבי ז"ל; ולשון הגמרא כאן: "לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקדושות", נוטה יותר לשיטת רבי משה קרטבי ז"ל.

1. ביאור ספיקו של רבי הושעיא מתבאר כאן על פי שיטת הרשב"א שהביא הר"ן; ושיטתו של הר"ן בביאור הספק תתבאר בסוף הסוגיא.

היתה הפרה עומדת באגם בשעת חלות הקנין הרי זה לא קנה [משום ש"כלתה קנינו"], ואילו כשהיא עומדת בחצירו הרי זה קנה [ואם כן, כיון שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, הרי זה כמי שהשור עומד בחצירו של גבוה]; מכל מקום הרי אף שם לא אמרו אלא כשלא חזר בו, אבל אם חזר בו, אפילו כשהיא עומדת בחצירו לא קנה הלוקח, שהרי חזר בו המוכר קודם חלות הקנין!?

וביאר הר"ן "דכי אמרינן: כמסירתו להדיוט, בקנין ממש של הדיוט קאמר, וכמאן דאמר [וכאילו היה אומר] מעכשיו ולאחר שלשים יום דמי, כלומר דלא מצי הדר ביה", [והיינו ששיטת הר"ן היא, שהאומר "מעכשיו" שוב אינו יכול לחזור בו, ואף שלא הקדיש או הקנה אלא לאחר שלשים, וכן כתב הרמב"ן בקדושין ס"ג, ואין כן שיטת התוספות בבבא מציעא טז א]; וראה ביאור ענין זה ב"קהלות יעקב" הנדמ"ח לנדרים סימן כב.

והוסיף הר"ן שזה הוא עיקר מה שחידשה הגמרא כאן, כי אילו את עיקר הדבר ש"אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט" כבר ידעה הגמרא לעיל, שרק משום כך דימתה הגמרא את דין ההקדש לקידושי אשה לאחר שלשים, שאם לא כן הרי "כלתה קנינו" וכפי שביאר הר"ן לעיל, הובאו דבריו בהערה.

כיצד יהא דין הנותן שתי פרוטות לאשה, ואמר לה: באחת התקדשי לי היום, ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך אם מקודשת היא לאחר שיגרשנה? (2)

האם נאמר כיון שיכול הוא לקדשה היום, אין זה בכלל דבר שלא בא לעולם; או שנאמר: היות ובינתיים משקידשה ועד שיחולו הקדושין יהא זה דבר שלא בא לעולם, אינו יכול לקדשה היום?

ולפי פירושו של בר פדא, תפשוט ממשנתנו דהכי נמי דהוה קידושי [שהקדושין חלים], שהרי:

האומר על הקדש שיהא מוקדש לכשיפדנו מן ההקדש, אין הקדשו חל ואף שפדהו, כי בשעה שהקדישה אין הוא יכול להחיל עליה הקדש היות והחפץ כבר קדוש, וכשם שהאומר לאשתו הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך אין הקדושין חלים.

ובכל זאת מבואר מבואר במשנתנו, שאם בשעה שהקדיש את החפץ עדיין לא היה קדוש והקדישו לאחר שיפדנו הרי ההקדש חל — כי מטעם זה כשפדה את הנטיעות מן ההקדש הרי הן חוזרות וקדושות — ומכאן אתה למד לכיוצא בזה באשה שהיא מקודשת, ונפשטה בעייתו של רב אושעיא.

איתער [לשון תעורה מנמנום] **בהו רבי**

ירמיה, כלומר: קם עליהם רבי ירמיה ואמר להו:

מאי קא מדמיתון הקדש לאחר פדיון כשפדאן הוא [המקדיש עצמו], לקדושי אשה שהוא כפדאום אחרים [וכי מה אתם מדמים, את דין הנטיעות כשפדאן המקדיש עצמו, לקדושי אשה שהם דומים לפדאום אחרים]?! וכדמפרש ואזיל.

והרי הכי אמר רבי יוחנן:

פדאן הוא, היינו המקדיש עצמו מיד ההקדש אכן הנטיעות חוזרות וקדושות, כי מאחר שלא יצאו הנטיעות לרשות אחרת, והיו כל העת ברשות ההקדש — שהיא זו האמורה לזכות בחפץ אף לאחר שיפדנה — או ברשות המקדיש, לכן חל ההקדש לכשיפדנו המקדיש.

אבל **פדאום אחרים** מיד ההקדש, שבשעה שנפדו קודם החלות השניה של ההקדש הרי לא היו לא ברשותו ולא ברשות הקדש — אין הנטיעות חוזרות וקדושות, ואפילו שחזרו לרשותו.

ואשה כשנתגרשה הרי כפדאום אחרים **דמיא**, שבאותה שעה הרי ברשות עצמה היא; ולכן אין מועילים קידושו שקידש לאחר שיגרשנה. (3)

2. לדעת הרשב"א לאו דוקא כשנתן שתי פרוטות בבת אחת, והוא הדין שמסתפק רב הושעיא, כשנתן לה פרוטה היום, ואמר לה: לכשאקדשך ואגרשך, תהיי מקודשת לי שנית, וקידשה ביום אחר וגירשה.

3. לתוספת ביאור:

א. כתב הר"ן: אילו היתה אשה יכולה להקנות את עצמה לאיש, והיתה אומרת: "הרי אני קנויה לך לאחר שאקנה את עצמי לך ותחזור ותגרשני", אכן היתה חוזרת ומתקדשת, כי

איתמר נמי בשם רבי יוחנן כפי שאמר רבי ירמיה משמו: אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא שפדאן הוא.

אבל פדאום אחרים, אין הוזרות וקדושות. (4)

למיפשטא מהא כלל".

4. א. כתב הר"ן בשם הרשב"א, שיש לפשוט את בעייתו של רב אושעיא ממה שאמרו בכתובות נט ב ולקמן פו א: האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש, שהיא קדושה, והטעם הוא "דכיון דבידו להקדישה עכשיו, אף על פי שיבוא זמן שלא יהא רשות בידו בכך, יכול עתה הוא להקדישה לכשיהיה הרשות בידו, הכא נמי גבי אשה הואיל והוא יכול לקדשה עכשיו, יכול לקדשה גם כן לאחר זמן".

כלומר, ומקרה זה ל"פדאום אחרים" דמיא, שהרי הרשות שהוא בא להכניס אליה את השדה לאחר שיקחנה היא רקשות ההקדש, ובין מעשה ההקדש לחלות ההקדש, הרי יוצאת השדה לרשות שלישית שהיא רשות הלוקח, ואינה לא ברשותו ולא ברשות ההקדש, והיות ומבואר באותן סוגיות שאין בזה חסרון, הוא הדין בקדושין.

ב. והיות שנתבאר שאף על פי שפדאום אחרים אין בזה חסרון, אם כן לכאורה צריך ביאור למה בנטיעות שפדאום אחרים אמר רבי יוחנן שאין ההקדש מועיל!?

ביאר הרשב"א שבהכרח טעם אחר הוא, ומשום אומדן דעתו של המקדיש שלא נתכוין לאופן זה, אבל אם יאמר בפירוש שהוא רוצה להקדיש את הנטיעות לאחר שיחזרו לרשותו ואפילו אם היו בינתיים ברשות אחרת, אכן יחול ההקדש.

ג. הר"ן דחה את ראיית הרשב"א, ולפי הנראה מדבריו מפרש הוא אתבעייתו של רב הושעיא באופן אחר; וכך כתב הר"ן:

מעולם לא יצאה מאותה רשות שהיא מבקשת להכניס אליה את עצמה לאחר הגירושין, דהיינו הבעל או מרשות עצמה שהיא המקנה; ומקרה זה אכן היה דומה לנטיעות של הקדש שפדאן הוא, שמעולם לא יצאו הנטיעות מרשות מי שהקדישו או מהרשות שהוא מבקש להכניס אליה את הנטיעות לאחר שיחזרו אליו, דהיינו רשות ההקדש.

אבל בקדושין אין הדבר כן, שאין היא מקנה את עצמה לבעל, אלא הוא זה שקונה אותה לו, ואם כן צריכים אנו לדון את הרשות שהאשה נמצאת בה בין שעת הקדושין לשעת חלות הקידושין, ביחס לבעל, ואי אפשר שיחולו הקדושין אלא אם כן לא יצתה מרשותו או שהיתה מקודשת לו, והרי אין הדבר כן, שבשעת הגירושין הרי יצתה מרשותו; ונאולם חידוש יש בדברי הר"ן, כי היה מקום לומר, שהמקבילה של רשותו בנטיעות של הקדש, היא רשות האשה, כי "רשותו" היינו המצב שבו יכול הוא לעשות את ההקדש, ולגבי הקדש אכן רק כשהיא שלו בפועל אז יכול הוא להקדיש, אבל בקדושין שהוא מקדש אותה שהיא ברשות עצמה, אם כן היה מקום לומר שכל עוד היא ברשות האשה או ברשותו שהיא מקודשת לו, יכול הוא לקדשה לאחר שיגרשנה, ורק לו יצויר שתצא לרשות אחרת שאינה שלה, אז לא יוכל לקדשה, וראה ב"ברכת אברהם".

ב. כתב הר"ן: שאף אין לפשוט מדברי רבי יוחנן שאמר בפדאום אחרים שאין הנטיעות קדושות, שאף באשה שהיא כ"פדאום אחרים" אינה מקודשת, ומשום "דלא דמי נמי לגמרי, דהא הכא האשה גם כן מכנסת עצמה לרשותו במקצת, ואיכא לדמויי לפדאן הוא, והיינו דליכא

לאשה שתי פרוטות, באחת אמר לה: התקדשי לי היום, ובאחת אמר לה: הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך, שבאותו זמן שהוא מקדש אותה לאחר שאגרשנה כבר "יוצאת היא מן העולם" שהרי מקדשה באותו זמן מעכשיו ושוב אינה בידו לקדשה, אבל אם יאמר לאשה: הרי את מקודשת לי לראחך שאקדשיך ואגרשיך, וקידשה לאחר זמן וגירשה, בזה לא נסתפק רב הושעיא כיון שהיום היא בודאי "דבר שבא לעולם" ובידו לקדשה עכשיו.

ה. ולפי הר"ן, בהכרח שספיקו של רב הושעיא הוא: כיצד לדון כשנותן לה שתי פרוטות בבת אחת, האחת מהיום ואחת לאחר שיגרשנה, אם לדונו כאילו קידשה לאחר שיגרשנה קודם שקידשה לו מעכשיו, ואם כן היא מקודשת, או לדונו כאילו קידשה לאחר הגירושין אחר שקידשה לו מעכשיו, שזה ודאי אינו מועיל.

"דשאני התם שבידו להקדישה עכשיו, וכיון שבידו להקדישה עכשיו, יכול הוא גם כן להקדישה לאחר זמן, לפי שאותו הקדש עצמו שהוא מקדיש לאחר זמן אף מעכשיו יכול הוא להקדישה, מה שאין כן בנטיעות ובקדושי אשה שאותה קדושה שניה אי אפשר לה שתחול עכשיו, שכיון שהוא מתפיס בהן קדושה ראשונה, אי אפשר לאותה קדושה שניה לחול עכשיו, וכיון שכן איכא למימר דלאחר שעה נמי דהיינו לאחר פדייה וגירושין לא חיילא".

ולשון הר"ן בקדושין [כו א מדפי הרי"ף] הוא: "מה שאין כן בקדושי אשה שאותם קדושין שניים אי אפשר להם שתחול עכשיו, שהרי היא מתקדשת קדושין ראשונים, דבבת אחת נותן לה שתי פרוטות הללו ואומר כן, ואיכא למימר דקדושין שניים דלאחר גירושין לא חיילי".

ד. והמתבאר מדבריו, שלא נסתפק רב הושעיא אלא באותו ציור שציר, דהיינו: הנותן

ארבעה נדרים (המשך)

מתניתין:

כלל הוא בנדרים – "הלך לפי לשון בני אדם".⁽¹⁾

והיינו, שדרך האדם בשימוש הלשון, היא הקובעת אם יש בלשונו נדר, ואת כן, מה כולל נדרו.

ובמשניות הבאות יתבאר כמה לשונות, כיצד דרך בני אדם להשתמש בהן, ומה נאסר ומה נשאר מותר, לאחר שנדר האדם בלשונות הללו.

הנודר שלא להנות מ"יורדי הים" – הרי הוא מותר ב"יושבי היבשה", גם אם מידי פעם הם נוסעים בים, לפי שאין קרויים "יורדי הים" אלא אותם אנשים הרגילים לשוט בספינות בים.⁽²⁾

אבל הנודר מ"יושבי היבשה" – הרי הוא אסור גם מ"יורדי הים", היות שגם יורדי הים – בכלל "יושבי היבשה" הם, שהרי כל יורדי הים סופם שעולים ליבשה.

ומבאר המשנה מי הם "יורדי הים" –

לא כאלו שהולכין, שמשייטים בספינה, למרחק קצר, לאורך חופה של ארץ ישראל, מעכו ליפו, אלא כמי שדרכו לפרש בים למרחקים.

ובגמרא יבואר אם המשפט האחרון הוא המשך המשפט שלפניו, או שהוא המשך לאמור בתחילת המשנה.⁽³⁾

גמרא:

רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא, נחלקו בכיבור המשפט האחרון במשנה.

חד מתני, אחד מהם שונה את "לא כאלו שהולכין מעכו לטבריה" – ארישא, וכונת המשנה להקל, וכפי שיבואר להלן.

חד מתני "לא כאלו שהולכין מעכו לטבריה" – אסיפא, וכונת המשנה להחמיר, וכפי שיבואר להלן.

ומבאר הגמרא:

מאן דתני, מי ששונה "לא כאלו שהולכין מעכו ליפו" ארישא – מתני הכי, שונה את המשנה כך:

הנודר מ"יורדי הים" – מותר ב"יושבי יבשה, שאינם רגילים לשוט בים.

הא ב"יורדי הים" – הוא אסור.

וממשיכה המשנה לבאר, ולהקל, שלא בכל יורדי הים הוא אסור –

1. לקמן בגמרא בעמוד הבא, ובעוד מקומות.

2. הרא"ש והתוס'.

3. הר"ן מביא את הספק של הירושלמי במי

שנדר ביורדי הים לאחר שלשים יום, ובתוך שלשים יום הם נעשו יושבי יבשה אם הולכים לפי שעת הנדר או לפי שעת חלותו.

והירושלמי תולה שאלה זו במחלוקת רבי